

Русакова К.О., аспірантка, спеціальність 035 Філологія

Науковий керівник: Ліпіна В.І., д.філол.н., проф., зав. кафедри порівняльної філології східних та англомовних країн

(Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна)

ФЛОРИСТИЧНІ ОБРАЗИ В ПОЕЗІЇ ЧЖУ ШУЧЖЕНЬ

Постать китайської середньовічної поетеси Чжу Шучжень (朱淑真, 1135? – 1180?) оповита таємницями та легендами. Сучасні літературознавці стверджують, що вона жила під час правління династії Сун (宋朝, 960–1279), а її батько був освіченою та заможною людиною [5]. Чжу Шучжень отримала освіту, зналася на давніх текстах та поезії митців-попередників, що було рідкістю для середньовічного Китаю, де жінці відводилася другорядна роль. Імовірно, всупереч власному бажанню, Чжу Шучжень видали заміж за чоловіка, до якого вона не відчувала кохання. Окрім цього, її чоловік не цікавився поезією, що призвело до відсутності спільних інтересів у подружжі. Більшість дослідників доходять висновку, що задля задоволення поетичного поклику Чжу Шучжень мала позашлюбні стосунки з людиною, яка могла розділити з нею радість творчості [1]. Можливо, її відносини було розкрито, а чоловік та родина жорстоко засудили поведінку, неприйнятну для тогочасного суспільства. Вірогідно, Чжу Шучжень не винесла приниження та страждань та вчинила самогубство. Родина знищила її поетичну спадщину, аби уникнути осуду суспільства [1].

Першу спробу відтворення текстів поетичних творів Чжу Шучжень здійснив сунський чиновник та літератор Вей Чжунгун (魏仲恭) у збірці «Вірші, що ранять душу» («斷腸集», 1182 р.). Вона складається з 370 творів, серед яких близько 30 написані у жанрі *ци*, а більшість – у жанрі *ши* [5].

Одним із різновидів поетичних творів у жанрі *ши* є 詠物詩 (*юн-у ши*, або вірші-описи), метою яких є зображення певного предмету чи явища [2]. Поетична спадщина Чжу Шучжень багата на *юн-у ши*, у яких зображуються квіти, дерева, птахи, небесні об'єкти та природні явища. Особливе місце серед створених нею поетичних образів належить флористичним образам.

Юн-у ши під назвою «梨花» («Квіти грушевого дерева») змальовує квітуче дерево груші, прямо не називаючи його. Такий прийом притаманний багатьом *юн-у ши*, тому що через зображення без прямого називання поети показували власну майстерність [3]. Перший рядок твору «朝來帶雨一枝春» («На світанку [після] дощу гілка [груші розквітла] навесні») містить алюзію на твір Бай Цзюй-ї (白居易, 772 – 846) «Вічна печаль» («長恨歌»): «玉容寂寞淚闌干, 梨花一枝春帶雨» («Яшмове личко на самоті сльози ллє, [ніби] квітучої груші гілка навесні [після] дощу»). За допомогою зображення квітучої гілки груші під дощем танський поет змалював молоду гарну дівчину, яка плаче [2]. Тобто у «Вічній печалі» першочерговою була людина, а потім рослина. Чжу Шучжень, частково використавши цей рядок, робить навпаки. Вона антропоморфізує квітучу грушу, надаючи їй у наступних рядках притаманних дівчині характеристик, як-от «靚妝» («Витончена [й] ошатна»). У другій половині *ши* так зване олюднення рослини стає більш явним, оскільки поетеса асоціює пелюстки груші з метеликами та зауважує, що саме дерево може бачити сон. Таке приховане порівняння пов'язане з легендою про Чжуан-цзи, який уві сні перетворився на метелика [3]. Окрім цього, дерево груші наділене емоціями: «似替人愁卻笑人» («Немов би замість людини сумує, однак звеселяє людей»). У двох останніх рядках твору поетеса ймовірно

висловлює власну тугу за коханим чи другом: «情懷為你倍傷神» («Почуття туги за тобою подвоює душевні рани»). Якщо скласти ланцюжок асоціацій, які викликає у творі, то можна прослідкувати, наскільки логічними є зв'язки образів і почуттів у вірші. Отже, почуття туги поетеси викликає згадку про твір «Вічна печаль», використання рядка з образом груші спонукає до змалювання цього дерева, легкі, схожі на метеликів пелюстки викликають асоціацію зі сном Чжуан-цзи, зображення дерева, що бачить сон, «оживляє» його, олюднення рослини спонукає до висловлення власних почуттів туги. Таким чином, «імпульсом» до написання цього *юн-у ши* стало почуття туги, а завершенням твору – те саме почуття, що створює, так би мовити, чуттєве обрамлення вірша.

Ще одним поетичним твором, у якому зображується дерево, є *юн-у ши* під назвою «海棠» («Яблуня»). Тут об'єктом опису стає яблуня чудова, або *хайтан*. Це дерево у Китаї є декоративним, воно пишно квітне наприкінці весни. Також *хайтан* можуть називати «фесею серед квітів» («花中神仙») та «шляхетною квіткою-наложницею» («花貴妃») [4]. Остання з асоціацій пов'язана з легендою про те, як імператор династії Тан Сюань-цзун викликав свою наложницю Ян Гуйфей, але вона на той час сп'яніла від вина і була сонною, на що імператор відреагував словами: «這哪裡是妃子醉酒, 分明是海棠花沒有睡醒» («Це де ж таке траплялося, щоб імператорська наложниця сп'яніла, очевидно, квіти яблуні чудової не прокинулися») [4]. І дійсно, Чжу Шучжень у першому рядку зображує дерево, неначе дівчину: «胭脂為臉玉為肌» («Рум'яне личко, яшмове тіло»). У наступному рядку натякає, що яблуня, як і наложниця, довго спить, тому у другому місяці (за місячним календарем лютий-березень) ще не квітне. Щодо висловлення поетеси нібито танський поет Ду Фу (杜甫, 712–770) не наважився оспівувати яблуню, то ймовірно вона таким чином хотіла підкреслити неперевершеність квітів. У другій строфі *ши* авторка продовжує возвеличувати яблуню за допомогою зображення емоцій захоплення персика, верби та ластівок. Але останній рядок твору «黃昏庭院雨絲絲» («Сутінки у дворі, дощ мрячить») нібито перериває картину змалювання краси квітучого дерева, нагадуючи, що ця краса скороминуча. Отже, ймовірно, що Чжу Шучжень хотіла порівняти красу яблуні з духовною красою поета, а її неповторність з образом поета, якого не приймає суспільство.

Отже, тематичною своєрідністю поезії *юн-у ши* Чжу Шучжень є поєднання флористичних образів (груша, яблуня) з почуттями поетеси, що розкриває її як особистість. Авторка часто наділяє рослини людськими рисами та емоціями, що робить поетичні твори надзвичайно уявними, яскравими, чуттєвими. Тож можна зробити висновок, що поетеса створювала *юн-у ши* не лише для того, щоб змалювати красу квітів і дерев, а для того, щоб висловлювати власні емоції, переживання та думки.

Перелік посилань

1. 陈武英。朱淑真诗词的历史价值。社会科学辑刊。2002。第5期。第168–172页。
2. 刘畅。春秋意识与传统诗词。天津师范大学学报科学版。2002。第1期。第44–50页。
3. 刘竹。春意象与中国诗艺综论。云南师范大学哲学社会科学学报。1995。第6期。第82–86页。
4. 缪钺。论朱淑真生活年代及其《断肠词》。1991。第3期。第59–66页。
5. 叶嘉莹。唐宋词十七讲。北京, 2007。502页。